

Gilgames — Agyagtáblák üzenete. Fordította Rákos Sándor. Válogatta és a jegyzeteket írta Komoróczy Géza. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1986. 302.

A sumér-akkád irodalom halhatatlan értékeit mutatja be a kötet. Első része, a *Gilgames*, az emberiség minden valószínűség szerint első eposza; a második része, az *Agyagtáblák üzenete* pedig a lírai-bölcseleti költészet fennmaradt emlékeit öleli fel. Az eposz a végső kérdések kutatására és halhatatlanságra törekvő ember élettörténetét beszéli el.

Gilgames, a mezopotámiai hitvilág legnagyobb hőse, i.e. a 3. évezredben élt. A monda szerint Uruk királya volt. Arura istennő formálta, kétharmadrész istennek és csak egyharmadrész embernek. Személye körül mitikus elbeszélések alakultak ki, amelyeknek terjedelmes eposzá dolgozott kiadásai közül legismertebb az Assurbanipal asszír király (i.e. 669—629?) híres ninivei téglakönyvtárának a múlt századi feltárása során napvilágra került XII táblás kiadás.

Isteni természete Gilgamest egyre nagyobb és merészebb vállalkozásokra ösztökéli; Mezopotámia ünnepelt hőse, de népének zsarnoka lett. Hatalmának korlátozására az istenek megteremtik Gilgames ellenpárját, erőben és bátorságban vele fölértő Enkidut. Mivel a két hős párviadala eredménytelennek bizonyul, barátságot fogadtak és ezentúl együtt hajtották végre hőstetteiket. Enkidu váratlan halála rádöbbsenti Gilgamest a halandóságára. Fél a haláltól, nem akar meghalni, örökké élni akar. Kétségbeesett kutatása során eszébe jut, hogy egyik öse, Um-napisti a vízözön idején halhatatlanságot kapott. Hosszú életveszélyes kalandok után jut el hozzá és segítségét kéri, hogy az örök élet birtokába juthasson. Um-napisti felvilágosítja, hogy a halál az istenek rendelése, az emberek nem kerülhetik el halálukat. A halhatatlanságot az istenek maguknak tartották fenn.

Az eposz legismertebb része a XI. táblán fennmaradt vízözön elbeszélés. Itt Um-napisti elbeszéli Gilgamesnek, hogy az istenek segítségével hogyan menekült meg az özönvízből és nyerte el kivételesen a halhatatlanságot.

Gilgames reményt veszítve tér vissza Uruk városába. Az istenek megsajnálják és lehetővé teszik, hogy Enkidu szellemével beszélhessen. Barátja közlése elszomorító: az alvilágban sivár, örömtelen az élet, pusztá tengődés. A halottaknak különböző sorsuk van, amit nem lehet megváltoztatni. A mezopotámiai hitvilágnak a halál utáni életről alkotott pesszimista felfogása hangzik Enkidu beszédéből: „Együnk, igyunk, holnap ugyanis meghalunk“.

Rákos Sándor fordítása sikeresen megőrizte a sumer-akkád költészetnek nemcsak eredeti hangját és frissességét, hanem sikerült lefordítania a gondolkodás és szemléletmódot is s ezzel közel hozta hozzánk Mezopotámia világát. *Gilgames* és az *Agyagtáblák üzenete* ebben az igényes, irodalmi értékű tolmácsolásban élvezetes, szellemi gazdagságot nyújtó olvasmány.

Robinson David: *The Unitarians and the Universalists* (Az unitáriusok és univerzalisták Greenwood Press. Westport, 1985. XIII+368.

A „Greenwood Press“ könyvkiadó „Vallásfelekezetek Amerikában“ címen egyháztörténeti munkák kiadását kezdeményezte azzal a céllal, hogy a különböző felekezetek történetét és befolyását ismertesse az ország vallásos és társadalmi életére. Ennek a sorozatnak első könyve Robinson munkája, mely két részre oszlik. Az első az unitárius és univerzalista felekezet történetét tárgyalja kialakulásuktól 1961-ig, amikor a két egyház „Unitárius-Univerzalista“ néven egyesült. A fejezetek címei:

Az amerikai unitarizmus eredete, A felekezet kialakulása, Az unitarizmus klasszikus periodusa, Az amerikai univerzalista felekezet eredete, Univerzalista teológia és felekezet növekedése, Transzendentalista vita, Szabadelvű vallás a 19. század közepén, Szabadelvű vallás és teológiai radikalizmus, Szabadelvű vallás és társadalmi reform, Humanista vita, Szabadelvű vallás a modern korban.

A 2. rész az unitárius és univerzalista felekezet vezetőinek életrajzi szótárát tartalmazza. A munkát kronológia és bibliográfia egészíti ki.

A szerző az Oregon-i állami egyetem történész-professzora; A *kultúra apostola: Emerson, mint prédikátor és előadó* c. munkájával vált neve ismeretessé. A *The Unitarians and the Universalists* c. munkája világos bevezetés az amerikai unitárius-univerzalista egyház múltjának ismeretébe, egyben hasznos útmutatás azok számára, akik a két felekezet történetével behatóbban kívánnak foglalkozni.

Montesquieu: *A törvények szelleméről*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1987. 322.

A jogtudós, természettudós, filozófus és író Charles Louis de Secondat, baron de Brede et de Montesquieu (1689—1755) a francia felvilágosodás kimagasló egyénisége volt, akit a forradalom egyik előkészítőjének tartottak.

A könyv politikai és jogtudományi munka, mely természeti és társadalmi törvényekről, erkölcsről, a szabadság fogalmának fejtegetéséről szól, valamint a különböző hatalomformákról és az ezek változásainak törvényszerűségeiről.

A szerző felvilágosító munkát szándékozott írni, amelynek legfőbb célja: megszabadítani az embereket és a nemzeteket előítéleteiktől, hogy képesek legyenek felismerni a helyes törvényeket, amelyeknek eredményeképpen nemzeti önismeretre tehetnek szert, s végsőfokon elősegítheti boldogulásukat. Ebben a szándékában az ember iránti szeretete vezette.

Megkísérli a szerző az állam keletkezésének, a törvények természetének magyarázatát. A társadalmi törvények alapjának a tudást tekintve, ebből fakad a különböző társadalmak szükséglete.

A köztársasági, a monarchikus és az önkényuralmi kormányzati formák vizsgálata alapján elítéli az önkényuralmi rendszert, amely az emberektől vak engedelmisséget követel, s ahol az emberek osztályrésze ugyanaz, mint az állatoké: az ösztön, az engedelmisség, a büntetés.

A *törvények szelleméről* című munka megértésének kulcsát adja a törvény fogalmának meghatározása: „A törvények legtágabb értelemben azok a szükségszerű összefüggések, amelyek a dolgok természetéből fakadnak, ebben az értelemben minden lénynek megvannak a maga törvényei“. Montesquieu azt vallotta, hogy a jó törvény titkát csak az adott kor történelmi, társadalmi sajátosságai ismeretében, ezeknek figyelembevételével lehet csak helyesen megfejteni. A törvények szelleme nem más, mint az ész teremtette összhang a tényezők különböző csoportjával.

A XI. és XII. könyvben a társadalmi és az egyéni szabadság fogalmát fejtegeti. A politikai szabadságról állítja, miszerint az a jog, hogy bármit megtehetünk, amit a törvények megengednek. Az egyénre vonatkozó végső következtetése: „minden szabadlelkű ember saját sorsának irányítója.“ Érvényes szép emberi üzenet, amelyből az optimizmus szelleme sugárzik. Mi sem igazolja jobban lelkesedését és ügyszerezetét, mint az a tény, hogy Montesquieu 20 évet szentelt életéből művének végiggondolására és megírására, s mire elkészült vele, megvakult.

Különböző kontinensek társadalmi-politikai berendezésére, az erkölcsökre és szokásokra vonatkozó ismeretek szövődnek bele ez enciklopédikus jellegű, ma is sokatmondó érdekes és értékes könyvbe.

A kötetet fordította és a megjelentetett részleteket válogatta Nemes István és Horváth Andor. A bevezetőt Egyed Péter írta.

CUPRINSUL • CONTENTS

9 Mai — ziua independenței și a victoriei • Mai 9th — Day of Independence and Victory	81
---	----

STUDII • STUDIES

Dr. Árpád Szabó: Introducere în istoria cercetării Vechiului Testament • Introduction in the History of the Old Testament Research . . .	83
Ferenc Balázs: Determinism și voința liberă • Determinism and the Free Will	87
Sámuel Szabó: Amintirea lui Balázs Ferenc • The Memory of Ferenc Balázs	95
György Gaal: Alegerea în funcția de episcop și instalarea episcopului Sándor Székely • The Election and Installation of Bishop Sándor Székely .	106
Sándor Gálfalvi: Istoria bisericii unitariene din Cadaciu • The History of the Unitarian Church from Cadaciu	114

LUCRARI OMILETICE • SERMONS

Dr. William F. Schulz: Duminica florilor • The Flower Sunday	121
Dr. Roy Smith: Fericiți iăcătorii de pace • Blessed are the Peacemakers .	122
Dr. Árpád Szabó: Cred în viața veșnică • I Believe in the Eternal Life . .	125
Dénes Jakab: Vii și morți • The Living and the Dead	128
Dr. Dénes Szász: Înălțarea Domnului • Ascension Day	130
Dr. Géza Lorinczi: Matia și Iosif • Matthias and Joseph	132
Ferenc Szász: Unde sînt părinții? • Where are your Forefathers Now? .	135
Dezsó Szabó, Károly Kiss, Csaba Rázmány: Schițe de predici • Sermon Sketches	139
Sándor István Kovács: De 50 ani sub țărîină — peste țărîină • Firty Years Under Soil — Over Soil	147
Concepte biblice • Biblical Conceptions	148
Idei, cugetări • Ideas, Thoughts	151
VIAȚA BISERICESCA ȘI ȘTIRI • CHURCH LIFE — NEWS	153
RECENZII • BOOK REVIEWS	158

Colectivul de redacție • Editors

Președintele și redactor responsabil: dr. Lajos Kovács episcop. Membrii: dr. János Erdő (redactor responsabil adjunct), dr. Árpád Szabó, Dezsó Szabó (redactori), György Andrási și Lőrinc Mikó.

Redacție • Editorial Office

3400. Cluj-Napoca, Bdul Lenin nr. 9. R. S. Romania. Tel. 1 52 71.

